

ԿԻՔԵՐՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԱՄԱՑԱՆՑԸ՝ ՈՐԴԵՍ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՓՈԽԱԿԵՐՊՈՒՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՆ

Հոդվածում դիտարկված են կիբերտարածքի հատկանիշները և նրանց առանձնահատկությունները: Հետազոտության հիմնական ուղղվածությունն է՝ ինտերնետ կապի բարդ և հակասական ազդեցության բացահայտումը ժամանակակից հասարակությունների փոխակերպումների վրա:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. կիբերտարածք, համացանց, վիրտուալ իրականություն, հիպերտեքստուալություն, գլոբալություն, խճանկարայնություն, կրեատիվություն և անանունություն:

«Կիբերտարածք» հասկացությունը (անգլ. «cyberspace») առաջին անգամ մտցվել է շրջանառության մեջ կանադացի գրող-ֆանտաստ Գիբսոնի կողմից: «Հռոմի հրդոհումը» նորավեպում (1982թ.) նա միավորել է «կիբերնետիկա» և «տարածք» հասկացությունները: Հաճախ գրականության մեջ կիբերտարածքը շփոթվում է վիրտուալ (երևութական) իրականության և համացանցի (ինտերնետի) հետ՝ որոշ դեպքերում ձեռք բերելով նույնական իմաստ, թեև այդ հասկացությունների միջև գոյություն ունի բավական բարդ հարաբերություն:

Ինքը՝ համացանցը բազմաթիվ չափումների ամբողջական համապատկեր է: Նրա բաղադրիչներն են՝ կիբերտարածք, վիրտուալություն, հիպերտեքստուալություն, գլոբալություն, խճանկարայնություն և անանունություն: Վիրտուալությունը, որ սերում է լատիներեն «virtus» բառից, ակտիվորեն սկսել է գործածվել դեռևս անցյալ դարի

կեսերին և նշանակել է ինչ-որ գաղտնի քողարկված ուժ կամ երկրորդ կարգի իրերի գոյության եղանակ: Այդ եզրույթը կարելի է հայտնաբերել Կիկերոնի, Ավքինացու, Ֆր. Բեկոնի, Ջ. Բ. Վիկոյի, Գ. Հեգելի և ուրիշների աշխատություններում:

«Վիրտուալ» հասկացությունը գործածվում է երկու հիմնական իմաստներով: Առաջինը սկիզբ է առնում ավանդական բնագիտությունից՝ վիրտուալ եզրույթի իմաստը բացահայտվում է իրականության կայուն տարածական-ժամանակային բնութագրերի և օբյեկտների անսահման փոքր տեղափոխությունների կամ մասնիկների գոյության անսահմանորեն փոքր շրջանների վաղանցիկության միջև հակադրության միջոցով: Մասնավորապես վիրտուալության եզրույթը կիրառվում է քվանտային ֆիզիկայում՝ այսպես կոչված, վիրտուալ մասնիկների բնութագրման նպատակով: Ռուս հետազոտող Ս. Վ. Իլարիոնովը նշում է ռադիոտեխնիկայում վիրտուալ օբյեկտների գոյության մասին¹:

Երկրորդ իմաստը ծնունդ է առել համակարգչային սիմուլյացիաների պրակտիկայից՝ համակարգչային գրաֆիկայի միջոցներով ստեղծված պատրանքային երևութական օբյեկտների և իրական նյութական օբյեկտների հակադրության վերլուծության շնորհիվ:

Այդ երկու իմաստներն էլ միավորվում են ավելի ընդհանուր՝ «վիրտուալ իրականություն» հասկացության մեջ: Բացի

1 Илларионов С. В. Методологические и философские проблемы современной физики. Философские науки, 1980. № 2.- с. 23-41.

ուրվագծված երևույթների շրջանակից՝ վիրտուալ իրականությունը ներառում է իր մեջ նաև երազատեսությունը, զգայախաբական-ցնորական վիճակները, առասպելները, հեքիաթները, լուսանկարը, հայելանման արտացոլումը, գրականությունը, կինոն, հեռուստատեսությունը, հեռախոսը, համակարգիչը և այլն: Հեգելը հանձարեղ կռահումներ ունի վիրտուալ իրականության մասին: Երևութաբանությունը (ֆենոմենոլոգիան) փիլիսոփայական կատեգորիա է, որը մոծվել է Հեգելի կողմից բացարձակը՝ հարաբերականի, անվերջը՝ վերջավորի, էությունը՝ երևույթի միջոցով դրսևորվելու փաստը պարզաբանելու նպատակով: «Գիտության տրամաբանության» մեջ երևութականության կատեգորիան մոտենում է հակադրությունների փոխարտացոլում հասկացությանը՝ դառնալով վերջինիս նմանակներից մեկը: Ըստ Հեգելի՝ երևութականությունն ունի օբյեկտիվ բնույթ և հակադրված է սուբյեկտիվ թվացողությանը: Երևութականությունն ունի նաև բացասական և դրական կողմեր, ընդամին դրանք երկուսն էլ ունեն իրենց հիմնական կեցությունը. «երևութականությունը,՝ նկատել է հանձարեղ Հեգելը,՝ դա որոշակիությունն է, որի միջոցով լուսարկվում է մեկ այլ որոշակիությունը՝ բնօրինակը»¹:

Վիրտուալ իրականության ձևերից է «համակարգչային վիրտուալ իրականությունը»: «Ավելի վերացական իմաստով,՝ նշում է Գ. Պ. Մենչիկովը,՝ դա կարծեցյալ, թվացյալ աշխարհն է, որը ստեղծվել է օգտագործողի երևակայության մեջ»²: Այստեղ տրամաբանական շեշտը դրվում է «օգտագործող» բառի վրա, քանի որ հենց նրա գլխում է ստեղծվում այդ երևակայական աշխարհը:

Համակարգչային վիրտուալ իրա-

կանությունը բովանդակում է իր մեջ բազմաթիվ վիրտուալ իրականություններ, որոնցից մեկն էլ հենց կիրերտարածքն է: Վերջինիս ձևավորման համար միայն վիրտուալության հատկանիշը բավարար չէ, քանի որ կիրերտարածքի կայացումը՝ վիրտուալության, հիպերտեքստուալության, գլոբալության, խճանկարայնության, կրեատիվության և անանունության հատկանիշների ամբողջական միագումարն է: Անցնենք դրանցից ամեն մեկի քննական վերլուծությանը: Սկսենք հիպերտեքստուալությունից, կամ, որ նույնն է, հիպերտեքստի երևույթի պարզաբանումից:

Ժամանակին էլեկտրոնային քաղաքակրթության առաջին մարգարե Մարշալ Մաքլուհենը կանխատեսել է «Գոտենբերգի գալակտիկայի» կործանումը և հետապագրական մշակույթի երևան գալը, հեռուստաէլեկտրոնային տեսատեխնիկայի հիման վրա³: Նրա կարծիքով՝ աստիճանաբար գրքերի ընթերցանությունը այսօր կորցնում է իր իմաստը, քանի որ նրան գալիս են փոխարինելու տեղեկությունների այլ աղբյուրները, որոնք կառուցվում են ժամանակակից հեռուստատեսային և համակարգչային տեխնոլոգիաների հիման վրա: Էլեկտրոնային այդ նոր միջոցների առանձնահատկությունը հենց այն է, որ դրանք ընդլայնում ու ուժեղացնում են մարդու ոչ թե զգայական-ընկալական առանձին օրգանների, այլ ամբողջ նյարդային համակարգի արդյունավետությունը: Միաժամանակ զբաղեցնելով տեղեկատվական ընդունման բոլոր խողովակները՝ հեռուստատեսությունը վերաինտեգրում է մարդու զգացմունքները. մենք վերստին հստակորեն տեսնում ենք իրական բնապատկերները, լսում թռչունների դալալը, այլ ոչ թե միայն մտովի պատկերացնում դրանք՝ գծապատկերային տեսողական նշանների միջոցով: Մարդը կրկին դառնում

1 Гегель Г. Работы разных лет: в 2 т. - Т. 2. - М., 1970. - с.136-137.

2 Меньчиков Г.П. Виртуальная реальность: понятие, новации, применение. Философские науки, 1998, № 3, с. 170.

3 McLuhan, M. The Gutenberg Galaxy. - N.Y., 1962. - 27 p.

է իրադարձությունների մասնակիցը տեղեկատվություն ստանալու պահին:

Տեղեկատվության ժամանակակից բառարանը հիպերտեքստը մեկնաբանում է որպես տեղեկատվական զանգված, որտեղ տրված և ինքնաբերաբար պահպանվում են ընդգծված տարրերի, հասկացությունների, եզրույթների և բաժինների միջև ասոցիատիվ և իմաստային կապերը¹:

«Հիպերտեքստ»-ը ցանկացած տեքստն է, որը հղումներ է անում ուրիշ այլ տեքստերին: Հիպերտեքստ կարելի է համարել հանրագիտարանը կամ տեղեկատուն, գիրքը, որը միշտ չէ որ պահպանվում է թվային տեսքով:

Հիպերտեքստը մտնում է համացանց՝ որպես տվյալների ստեղծման, պահպանման և փոխանցման հանրամատչելի միջոց: Միանգամայն ակներև է, որ համացանցը տեքստերի, բանկային տվյալների, հղումների և այլնի բաց համակարգ է:

Քանի որ այսօր տեղեկատվության արտադրությունը մեծապես կարևորվում է, ապա տեքստը՝ որպես արտադրության ելակետային նյութ և արդյունք, ձեռք է բերում փոխանակման համընդհանրական միջոցի կարգավիճակ: Դրա շնորհիվ հաղորդակցությունների ցանցը մշտապես զարգանում է՝ տեքստերն իրար հետ միահյուսվելով, կյանքի են կոչում նորանոր տեքստեր:

Հիպերտեքստուալությունը կատարում է նաև տեղեկությունները հիշելու և պահպանելու, կամ, որ նույնն է, հիշողության գործառնություն: Համացանցի հիպերտեքստուալությունը նպաստում է ողջ մարդկության համար ընդհանուր անսահմանափակ հիշողության ձևավորմանը, որը հաղորդակցության գլոբալ բնույթի հիմք է: Ցանցի այդ հատկանիշը թույլ է տալիս հաղթահարել հաղորդակցական փոխգործակցության նախորդող ձևերի որոշ էական սահ-

մանափակումները (կարճատևությունը, դանդաղ տարածումը, մատչելիության սահմանափակությունը)²:

Համացանցում հիպերտեքստի գործնական մարմնավորման վառ օրինակներից է էլեկտրոնային գրադարանը, որտեղ, ընթերցելով ընտրված գիրքը, կարելի է ցանկացած պահին միանգամից արագ տեղափոխվել բառարանի մեջ՝ պարզելու համար անհասկանալի բառերը: Եթե աշխարհի էլեկտրոնային գրադարաններում պահվող խորհրդանշական շտեմարանը ներկայացնենք որպես գիտելիքների հաշվարկված կապիտալի մի ձև, ապա դրանց պաշարները, ի տարբերություն նավթի ու գազի պաշարների, օգտագործումից չեն նվազի, այլ ընդհակառակը, կավելանան ու կընդլայնվեն:

Այսպիսով՝ տեղեկատվական հասարակության մեջ վճռորոշ դեր են խաղում գիտելիքի ու տեղեկատվության ձեռքբերումը, մշակումը, պահպանումը, փոխանցումը, տարածումն ու օգտագործումը, այդ թվում՝ յուրահատուկ փոխգործողությունների (interactions) միջոցով: Դրանք մշտապես կատարելագործվում են նոր տեխնոլոգիաների միջոցով:

«Ինտերակտիվություն» եզրույթը սերում է անգլերեն «interaction» (փոխգործողություն, փոխազդեցություն) բառից: Հմուտ և բանիմաց մասնագետի ձեռքերում ինտերնետ-ինտերակտիվությունը կարող է լուծել խնդիրներ, որոնք անհնարին էին տպագիր խոսքի մեջ: Օրինակ՝ գիտական գիրքը չի կարող միաժամանակ լինել ակադեմիկոսի, ուսանողի, դպրոցականի և «տնային տնտեսուհու» համար: Նրա շարադրման մակարդակը որոշվում է նախապես: Ինտերակտիվությունը թույլ է տալիս նվազ կրթված ընթերցողին պարզաբանումների համար օգտվել առանձին էջերից: Համացանցում բազմաթիվ կազ-

1 Очерки истории информатики в России /под ред. Д. А. Поспелова, Я. И. Фета.- Новосибирск, 1998.- с. 150.

2 Купер И. Р. Гипертекст как способ коммуникации. — М., 1999, 383 с.

մակերայություններ իրենց գործունեությունը կառուցում են հետադարձ կապի սկզբունքների վրա, որոնք թույլ են տալիս աշխատանքն ավելի արդյունավետ կառուցել: Նաև արժի նշել ինտերակտիվ վիրտուալ ինտերնետ-խանութների մասին, որտեղ, ինչպես վաճառատեղանների վրա, դասավորված են ապրանքները, որոնք ձեռք են բերվում՝ հարկավոր ապրանքը վիրտուալ գամբյուղի մեջ գցելով: Համաժողովները, բլոգները և մեկնաբանությունները ևս ցանցի ինտերակտիվության դրսևորումներ են:

Հեռուստադիտողներին հնարավորություն ընձեռելով ոչ միայն նայելու հեռուստաէկրանին, այլև ինչ-որ կերպ օգտագործելու պատկերը՝ ինտերակտիվությունը կարող է էականորեն ազդել քաղաքական ընտրարշավների և թեկնածուների ընտրության վրա: Ընդամին ԶԼՄ-ների հնարավորությունները շատ ավելին են, քան գուտ ընտրության գործընթացը: Եթե թեկնածուն ընտրվի, արդյոք կծավալի՝ աշխատանք շրջակա միջավայրի բարելավման ուղղությամբ, և եթե այո, ապա ի՞նչ չափով: Ինչպե՞ս թեկնածուն իրեն կպահի պատանդների ձգնաժամի, ռասայական անկարգությունների կամ ինչ-որ վիթխարի աղետների ժամանակ՝ ամենատարբեր հանգամանքներում: Փոխանակ հնարավոր նախագահի դատողությունների բնույթն ու արժանիքները գնահատելու՝ լսելով 30 վայրկյանանոց գովազդային հաղորդումներ, ապագայի տեսահամակարգերից ինտերակտիվ եղանակով օգտվողները կարող են միացնել որևէ հեռուստաալիք կամ գործարկել համակարգչային սկավառակը և մանրամասնորեն ծանոթանալ, թե ինչպես է այս կամ այն թեկնածուն տարբեր հարցեր քննարկում և ինչպես է որոշումներ ընդունում զանազան իրավիճակներում, որ առաջարկում են նրան հենց իրենք՝ ընտրողները: Ծրագրային հիմնադրույթները կարող են շարադրվել ամենայն մանրամասնությամբ, որպեսզի նրանք, ով-

քեր պետք է ընտրեն, կարողանան ազդել դրանց հիմքում ընկած բյուջետային առաջարկությունների վրա և հարցնել. «Իսկ ի՞նչ կլինի, եթե...»: Եթե որևէ հայտնի քաղաքական շոուն կարող են մասնակցել բազմաթիվ մարդիկ, ընդ որում համակարգիչը գրանցում է նրանց պատասխանները ու հաշվում միավորները, ապա հարուստ երևակայություն պետք է ունենալ՝ այդօրինակ տեխնոլոգիան հարմարեցնելու հասարակական կարծիքի հարցման քաղաքական պահանջներին: Միայն ինտերակտիվության պայմաններում, հենվելով հավաստի տեղեկատվության վրա, հնարավոր է ընդունել ճիշտ ու կշռադատված քաղաքական որոշումներ:

Այսպիսով՝ ինտերակտիվությունը նպաստում է ժողովրդավարական գործընթացների կատարելագործմանը, քաղաքական և գործարար ակտիվության մեծացմանը, բարեխիղճ մրցակցության զարգացմանը, սպառողի իրավունքների ապահովմանը:

Տեղեկատվական հասարակությունն օժտված է իր առանձնահատուկ աշխարհայացքով, ժամանակի, տարածության, տրամաբանության հետ հարաբերվելու իր կրեատիվ միջոցներով և կապերով, ինչպես նաև ապագան կառուցելու ստեղծագործական սկզբունքներով:

«Կրեատիվություն» եզրույթը սերում է լատիներեն «creation» («արարում») բառից, որը նշանակում է անհատի ստեղծագործական ունակություններ: Համացանցն ունի կրեատիվություն, ստեղծարար ակտիվության վիթխարի ներուժ, կամ, որ նույնն է, ինքնարտահայտման անսահման հնարավորություններ: Համացանցից յուրաքանչյուր օգտվող իր ինտերնետ-էջի կամ կայքի միջոցով, ինչ-որ իմաստով, ստեղծում, արարում է աշխարհը, նրա համապատկերը¹: Դա նշանակում է, որ համացանցի

1 Батыгин Г.С. Социология Интернет: наука и образование в виртуальном пространстве. - М., 2002. - с.233.

յուրաքանչյուր մասնակից համաշխարհային սարդոստայնի մեջ ստեղծում է տեքստերի իր հատվածը՝ ձևավորելով այն հաղորդակցվելու սեփական ռժով: Դա վկայում է հասարակական կյանքում սուբյեկտիվ գործոնի դերի անկասելի աճի մասին: Որոշ հոգեբաններ վիրտուալությունը բնութագրում են որպես աշխարհի և մարդու կերպարների շարունակական մտակառուցման գործընթաց¹: Վիրտուալ տարածքը, կամ, որ նույնն է, կիբերտարածքը արթնացնում է և զարգացնում է մարդու ստեղծարար երևակայությունը, այլ ոչ թե սոսկ կրկնօրինակում է աշխարհը²: Այդ պայմաններում արմատապես փոխվում է կրթության փիլիսոփայությունը: Եթե արդյունաբերական քաղաքակրթության դարաշրջանում կրթության իդեալը բազմագիտակ, բազմակողմանիորեն կրթված մարդն էր, ապա տեղեկատվական դարաշրջանում առաջին պլան է մղվում արարող մարդը, քանի որ տեղեկատվության ամբողջ զանգվածը մտապահվում է համակարգչի մեջ՝ ազատելով անհատի ստեղծագործական երևակայության էներգիան գերբեռնված հիշողության ծանր մամլիչի տակից:

Կրեատիվության աճին մեծապես նպաստում է և այն, որ ինֆորմատիկայի բնագավառում գիտատեխնիկական նվաճումների շնորհիվ մեծ տարածության վրա տեղեկատվության փոխանցման արժեքը կտրուկ նվազել է, իսկ հեռահաղորդակցական ծառայությունների մատուցման ծավալները սրընթաց աճում են: Այլ խոսքերով՝ ցանցում կրեատիվության հնարավորությունների աճին նպաստում է ընթերցողի համար տեքստերի մատչելիությունը, հրապարակումների էժանությունը, ներառյալ հիպերտեքստային հղումների և օգտագործման

հնարավորությունները: Առանձնահատուկ արժի նշել լսարանի պոտենցիալ անսահմանափակության և իրեն՝ հիպերտեքստի այն հատկության մասին, որ յուրաքանչյուր ընթերցողի այն «ստիպում» է դառնալ հեղինակ. կարևոր է հասկանալ, որ կայքի կառուցվածքը թույլ է տալիս և երբեմն նույնիսկ դրդում է օգտվողներին արտահայտել մեկնաբանություններում իրենց մտքերը հրապարակված հոդվածի վերաբերյալ, տալ դրանց մեկնաբանությունները: Ինտերնետ ցանցի բաց կառուցվածքը, որը թույլ է տալիս օգտվողներին ստեղծելու նոր ծրագրեր, այդ թվում համատեղ ուժերով, ի վերջո, հանգեցնում է յուրօրինակ ցանցային եղբայրության, կամ, որ նույնն է, յուրօրինակ ուխտի կազմավորմանը:

Համացանցի տարածման աշխարհագրությունն ընդգրկում է աշխարհի բոլոր երկրները: «Գլոբալություն» նշանակում է նաև տեղեկությունների մատչելիություն, այսինքն՝ ողջ տեղեկատվական գործընթացը, որ իրականացվում է էլեկտրոնային տեքստով, գոյություն ունի բոլորի համար: «Համացանցը՝ դա առանձնահատուկ տեխնոլոգիական միջավայր է, որը թույլ է տալիս օգտագործել նախկինում գոյություն ունեցող բոլոր խորհրդանշական համակարգերը և ապահովում է ցանկացած տեղեկության մատչելիությունը, որը կարելի է արձանագրել նրանց օգնությամբ: Համացանցը ձգտում է վերացնել ամեն մի յուրահատկություն: Համացանցը գլոբալացնում է, հավակնում է ամեն ինչին և փորձում է միակցվել մարդկային ակտիվության բոլոր բնագավառներին»³: Հատկանշականն այն է, որ «վերացվում», ջնջվում է ոչ այնքան այդ «յուրահատկությունը», որքան տեղեկությունների գաղտնիությունը: Խնդիրն այն է, որ ոչ մի հասարակություն ի վիճակի չէ ապրել տեղեկատվական լիակատար ազատության պայմաններում: Հասարակական կյանքի

1 Войскунский А. Е. Психологическая наука в исследовании. - СПб., 2000, с. 110.

2 Хайм М. Метафизика виртуальной реальности. В сб.: Исследования по философии современного понимания мира. - М., 1995, с. 155.

3 Кент П. Internet. - М., 1996. - с. 196.

կազմակերպման համար անհրաժեշտ է պահպանել որոշակի գաղտնիություն: Տեղեկատվության լիակատար ազատությունը կնշանակեր անձնական կյանքի կորուստ: Համացանցի գլոբալությունը նշանակում է, որ տեղեկատվական փոխանակումը չունի ոչ ժամանակատարածական, ոչ էլ քաղաքական սահմաններ: Այն, մի կողմից, նպաստելու է մշակույթների փոխներթափանցմանը, իսկ մյուս կողմից՝ նոր հնարավորություններ է ստեղծում յուրաքանչյուր հասարակության համար ինքնանույնականացման համար:

Խձանկարայնություն-խայտաբղետությունը՝ բնութագրում է համացանցի մեջ տեղի ունեցող գործընթացների հատվածայնությունը, կամ, որ նույնն է, ոչգծայնությունը: Վերջինս կարող է հասկանալի դառնալ ցանցի զարգացման ուղիների բազմատարբերակայնության (կամ այլընտրականության) գաղափարի միջոցով: Ինտերնետ համակարգը զարգանում է ավելի շուտ քառսային, քան կարգավորված կերպով: Այդ բնագավառում ցանկացած կանխատեսումը չափազանց դժվար գործ է:

Համաշխարհային սարդոստայնի մեջ միջանձնական հաղորդակցությունը ձեռք է բերում համընդհանուր բնույթ, սակայն իրականացվում է հիմնականում անդեմ ձևով: Իրական ժամանակի մեջ հաղորդակցությունը բնութագրվում է «վիրտուալության» բոլոր հատկանիշներով, քանի որ ոչինչ հայտնի չէ հաղորդակցության մասնակիցների մասին, նրանք ներկայացված են միայն կեղծանուններով (Nick):

Հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաների առաջընթացը ավելորդ է դարձնում մարդկանց միջև ոչ ֆորմալ գրույցների անհրաժեշտությունը: Միջանձնական շփումների նվազմանը համընթաց կորչում է փոխըմբռնման ոչ վերբալ եզրը, որը կազմում է մարդկանց միջև ամբողջ հաղորդակցության մոտավորապես 70 %-ը: Արդյունքում նրանք մեկը

մյուսից մեկուսանում-օտարվում են¹:

Այս ամենից բխում են հետևյալ եզրակացությունները: Նախ՝ կիբերտարածքի առաջացումը սերտորեն կապված է Համաշխարհային ցանցի էության հետ և հանդիսանում է վիրտուալության (երևութականության), հիպերտեքստուալության, գլոբալության, կրեատիվության, խձանկարայնության և անանունության հատկանիշների հանրագումարային արդյունքը: Կիբերտարածքը երևութական (վիրտուալ) իրականության բազմաթիվ ձևերից մեկն է: Երկրորդ՝ համագիտական իմաստով կիբերտարածքը փոխաբերություններով հարուստ յուրօրինակ վերացություն է, որը կիրառվում է համակարգչային ցանցում՝ լայնորեն տարածված օբյեկտների վարքի նկարագրման նպատակով: Օրինակ՝ վեբ-կայքը կարող է փոխաբերականորեն նկարագրվել որպես կիբերտարածքում գտնվող, իսկ ցանցային հաղորդակցությունը՝ որպես հաղորդակցություն կիբերտարածքում գտնվող երևույթ²: Եվ, վերջապես, փիլիսոփայական իմաստով կիբերտարածքը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ մարդու կեցության երևութական (վիրտուալ) սոցիալական դաշտ, որն իրեն հայտնաբերում է համակարգչի, ցանցի և մարդու փոխգործակցության շրջանակներում: Իսկ ավելի ճշգրիտ, կիբերտարածքը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ այդ փոխգործողությունների միագումար³:

«Տեղեկատվական հասարակություն», «համացանց» և «կիբերտարածք» եզրույթները ոչ միայն չեն հակասում միմյանց, այլև միայն տարբեր դիտանկյուններից են բնութագրում ու ներկայացնում դեպի ապագա քաղաքակրթություն տանող ուղու ռազմավարական բնույթը:

1 Тарасенко В.В. Человек кликающий: фрактальные метаморфозы. Информационное общество, 1999, № 1, с. 43-46.

2 Войскунский А.Е. Метафоры Интернета. Вопросы философии, 2001, № 2, с. 64-79.

3 Иванов Д.В. Общество как виртуальная реальность: информационное общество. - М., 2004, с. 125-130.

ПОНЯТИЕ КИБЕРПРОСТРАНСТВА И ИНТЕРНЕТ КАК ФАКТОР
РАДИКАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

МАНУК АРУТЮНЯН

доктор философских наук

ШУШАНИК СААКЯН

соискатель Института философии, социологии и права НАН РА

В статье рассмотрены проблемы глобальной информационной компьютерной сети Интернет и киберпространства. Основная направленность исследования – раскрытие сложной и противоречивой сущности влияния сети Интернет на процессы трансформации современных обществ.

CONCEPT OF CYBERSPACE AND THE INTERNET AS A FACTOR OF RADICAL
TRANSFORMATION

MANUK HARUTYUNYAN

Doctor of Philosophy

SHUSHANIK SAHAKYAN

Researcher of the Institute of philosophy, sociology and law of NAS RA

The article considers the problems of global information which is acquired via computer, social networks, the Internet and cyberspace. The main focus of the study is the disclosure of the complex and contradictory nature of the impact of the Internet on transformation processes of modern societies.